

בעזה ש"ת

ספר

משבצות זהב

ספר דניאל

עם פירוש רש"י והמצודות

ועם פירוש לשון הקודש לפסוקים שבארמית

לקוח מתוך פירוש הרלב"ג שבביאורו תרגם את הפסוקים ללשה"ק ועליהם הוסיף את פירושים (בתוספת הערות והשלמות בכ"מ בסוגריים מרובעות)

לוח שנות עולם

לכל התקופה שספר דניאל עוסק בה

מסוף ימי בית ראשון, גלות בבל, שיבת ציון עד חורבן בית שני

מתוך הספר החשוב "תולדות עם עולם"

שבעים תמרים

מאמר נפלא מרבי יצחק אברבנאל ז"ל

המסכם בקצרה שבעים נבואות שבספר דניאל

ששים שכבר התקיימו כפי הנבואה שבספר

ועשר נבואות ששייכות לעת הקץ והגאולה שאנו מצפים שיתקיימו בקרוב

ונקדשתי בתוך בני ישראל

בירורים בסוגיות של קידוש השם ששייכות

לחנניה מישאל ועזריה בכבשן האש והמסתתף

תוכן הענינים

- בשער הספר 15
- א ספר דניאל עם פירוש רש"י ומצודות א
- נז ספר 'משבצות זהב' על דניאל נז
- שעז לוח לשנות ימות עולם שעז
- שפג מאמר שבעים תמרים שפג
- שפח מאמר ונקדשתי א' שפח
- שצו מאמר ונקדשתי ב' שצו
- תא מפתח המקורות תא
- תיא מפתח הספרים תיא
- תיד מפתח האישים תיד
- תטו מפתח הענינים תטו

בשער הספר

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

בשיר ושבח לבורא כל העולמים ית"ש ויתעלה, הנני עומד היום בשער הספר "משבצות זהב" על ספר דניאל שזיכני ה' יתברך ללמדו ולפרשו.

כבר בא בכתובים ונחקק על שערי ספני רגשי התודה לבורא ית"ש על גודל החסד והטובה שעשה עמי, שמנעורי בין ברכי תלמידי חכמים הושיבני, ובצלם של גדולי ישראל העמידני, ועל כל זאת הפליא מאוד חסדו עמי והביאני ללמוד וללמד את ספרי הנביאים, שמעטים העוסקים בהם, והניח לי מקום להתגדר בו, ולהוציא לאור עולם את סדרת ספרי "משבצות זהב" על נביאים ראשונים וספר יונה ומגילת רות, שבהם מובאים על סדר הפסוקים, דברי חז"ל בש"ס ובמדרשים, יחד עם דברי קדמונינו גדולי ישראל לדורותיהם, ונוסף לזה נופך וציצים ופרחים ממה שחנני ה' יתברך במהלך לימוד הדברים ברוב רחמיו וחסדיו.

האחרון הגדיל - טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו, בהוצאת ספר זה **ספר דניאל** שכולו מחמדים בעקרי ויסודות האמונה, ובהנהגת השי"ת עם בניו בעומק גלותם, בתקופה של הסתר הפנים. והוא מלא בפרשיות נפלאות של מסירות נפש וגבורה, ובגילויים עצומים של ניסים ונפלאות שזכו להם בזכות מסירות נפשם. שהאירו להם את חשכת הגלות כהבטחת התורה "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא גאלתים לכלותם להפר בריתי אתם", בראותם השגחתו עליהם בעומק חושך הגלות.

אלא שלמרות כל המעלות האמורות, נותר ספר דניאל במהלך הדורות סתום וחתום בפני המבקשים לעסוק בו, ובפרט הפרקים העוסקים בחזונות ונבואות על העתידות שבאו ברמזים, ורבים נמנעו בשל כך מללמדו, והשתדלנו בס"ד לפתוח שערי הספר עד כמה שידינו יד כהה מגיעה, מתוך עיון בדברי חז"ל ובעקבות המפרשים שביארו ע"פ סדר המאורעות והשתלשלות הדברים.

קושי נוסף שעומד בפני המעיין הוא הלשון הארמית שלא רגילים להשתמש בה, ורוב הספר נכתב בה, ולתועלת הרבים הבאנו מתחת לכל פסוק את פירוש לשון הקודש להרלב"ג, שפירש את הפסוקים בלשה"ק, וכלשונו בכמה מקומות בספר "ראינו לספר הסיפור כלשון הקודש", ועל

דיללה היא: אַ וְהוּא מְהֻשָּׁנָא עֲדֵנְיָא וְזִמְנִיָּא מְהַעֲרָה מַלְכִין וְנִמְנֵי

פירוש לשון-הקודש לרלב"ג

כא והוא משה עמו ומנינו, מסיר מלכים ומקיים מלכים, נותן חכמה ומרע ליודעי כוונת.

החכמים מיוסדים על הכמה ונבורה, ולשונם יש מלכות וממשלה. שהמלך צריך שני עמדי
הללו גם להגיע למלכות גם כדי להנהיג את עמו. וגם כדי להיות חכם צריך שני כוחות אלו
ונבורה. וכן נאמר במשנה אבות (פי' מ'א) 'ונתנין ממנו עצה ותושיה בינה ונבורה שנאמר
בינה לו נבורה, ונתנת לו מלכות וממשלה. ועי' עוד בנפיו מנהדרין (ענ' ע"ב) 'נבורה, שיועד לה
וזה מה האיתא כאן שדניאל קיבל בח' לחשיב לנבוכדנצר מה ששאלו. והרלב"ג (בפס' כ"ו) נאמר
החכמה והנבונה הם כלים לקבל שפע א-לוקי, כבגדרים (לח' ע"א) 'אין הקביה משרה שטניו
על נבון החכם וכו'.

כתב בזה"ק שפסטים (ח"ב ק"ע) 'יודע מה בחשובא ונהורא עמיה שרא', תא הוי, מאי
נהורא לא יכיל לאסתכלא ולמחמי בחשובא, אבל קודשא ברוך הוא לאו הכן, יודע מה בחס
אף על גב דנהורא עמיה שרא, מנ' נהורא סתכל בחשובא ויודע כל מה דתמן, עביל.

זַה דְנִיָּאל וְאִמְרֵי אֲמֵיָּא שְׂמֵהּ דִּי אֱלֹהֵי מְרַבְרָב מִן עֲלְמָא וְעַד עֲלְמָא וְגו'.

ע"פ הלשון 'עמ' דניאל ואמרי, שהיו לא מבוואר בפסוק למי אמר זאת, מי היה זה
שעמ זאת והכן שהעיר את חבריו משנתם, לאחר שקיבל את החזון והסוד התגלה לו. ולפי
י"פ הבאנו רבי מרש דניאל ור"ש ספיקו, שגם לחמו"ע התגלה עיקרו של החלום, אלא שהיה
התגלוי כפי פירשו ופירו' יש לומר שאף הם התעוררו כשהתגלה להם הסוד.

ובפירו' שפירוש הר"ע יצחק למינין שלימי'א לבאר, דהנה על הפסוק 'ענית ואמרת
הייתי כח' פירו' ונתי' לשון הרבת קול, וכן באן יליפ' שהרים קולו בזה. ויליפ' דהרי אמרת
היא באמרת ויא' עמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמי'א, שאמרו בנפ' שבת וקס' עמו שהיה
אשר בכל ביה מרקיטין לו נור דינו. וכן נפסק בשרי'ע (איתא נ' מ"א) לענות אותו בקול רם ובכח
(מקרא) ויא' מפי'קתא, שני קול זה מתבלים נהרות קשות ע"כ. וכן דניאל בא עירו לבבל והיה
קשה של נבוכדנצר החרוב.

ועי' רמב"ן בפירוש התורה וקפ' פ"ה באו 'עבונת רוממות הקול בתפלות וכו', וזו כוונת
שאמר ויל' ויחשיבו חמת פיה האו 'וקראו אל אלהים בחוקת' (ויג' ג' ח), שמאן אתה למי שפיר
צריכה קול העומא נעל לבישה' עביל. וגם כאן מתפרש 'הציפאי' שמוציא קול יותר מהנהיג
מנע את הרע, ע"כ שפירש.

כא. והוא מהשנא עֲדֵנְיָא וְזִמְנִיָּא מְהַעֲרָה מַלְכִין וּמְקַיֵּים מַלְכִין וְחַבְדִּי
לחכימין ומנרעא לודעי בינה.

כתב רש"י 'מהשנא, מחלוקי, נראה שמכאן לקחו אנשי בגדי'ג המסבוע 'משנה עתים וכו'
את חומנים, בתפילה ערבית.
דא משיב בפסוק הקודם פירוש פסוק זה המדבר על מלוכת המלכים והחכמים שיהיה
פיוסדים על חכמה ונבורה שנתן להם הקב"ה.

ועוד י"ל דהנה בפסוק יש לכאורה שני חלקים שהם אחד, החלק הראשון בפסוק שהקב"ה
הוא משנה העתים והזמנים, מסיר מלכים ומעמיד מלכים. וזה מה שראו מן החלום שהמלכות
עומדת להפסק מנבוכדנצר ומלכות אחרת תעמוד במקומו. והחלק השני הוא הידיעה שהחכמה
והתבונה שיש לאדם היא מאת הקב"ה, ודניאל משבח את נותן החכמה והתבונה.

והקשר שבין חלקי הפסוק, שהקב"ה הוא המסובב ופועל את כל הדברים וכולם נעשים לפי
רצונו ותוכניתו, ולכן הקב"ה יודע את כל העתידות והוא 'קרא הרוות טראשי', כי כל הנעשה
הוא ע"פ התוכנית שלו, וזה מה שאמר בפסוק הקודם 'די הכמתא ונבורתא די לה היא', שהידיעה
וחכמת להוציא לפועל שניהם שלו. וכיון שהחכמה היא שלו, פשוט שהחכמה והתבונה של כל
החכמים היא רק מה שקבלו ממנו.

גם אפשר לומר שיש כאן רמז לנבוכדנצר עצמו שהיה מלך ואח"כ שבט שנים חי בתור בעל
חי, וזאת ע"י שנלקחה ממנו הדעה והבינה, ושבו חזר לדעתו ולמלכותו. וז"ש 'מהערה מלכין
ומקיים מלכין' - וזאת ע"י ייחב הכמתא לחכימין ומנרעא לודעי בינה.

'והוא מהשנא עֲדֵנְיָא וְזִמְנִיָּא', איתא בסדר עולם (פ"ל) 'והוא מהשנא עֲדֵנְיָא וְזִמְנִיָּא', 'עֲדֵנְיָא'
זו עֲדֵנְיָא של סדרים (שהיתה כשולה והשכחה), 'זִמְנִיָּא' זמנה של ירושלים, תבנה בקרוב ואמרו אפ"ן. ועי'ן
כא לכפא סוף וקין פסוקים 'עדי' שהוא קצה ונבול. 'זמין' בא לכפא התחלה חרפה, ובצ"ק התחלה טובה שפסוקים
אחרת. עוד שם: 'מהערה מלכין, זה יהיוקים, ומקיים מלכין זה נבוכדנצר מלך בבל'.

עוד שם, 'יהב הכמתא לחכימין זה משה רבינו אבי החכמה ואבי התבונה, ומנרעא לודעי
בינה זה יהושע בן נון, שנאמר ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, דבר אחר, חכמתא לחכימין דא
דניאל דכתיב 'ארין לדניאל בחזו' די ליליא רוא נלי' וגו', ומנרעא לודעי בינה זה יוסף הצדיק
דכתיב 'אין נבון וחכם כמור' (גירסת הנרי'א בסדר עולם).

ובביאור הנרי'א שם 'זה משה רבינו, פירוש שמה רבינו לא היה צריך לבינה, כי בינה היא
המבין דבר מתוך דבר, והוא קיבל הכל מפי הקב"ה. לודעי בינה זה יהושע, כי בימי יהושע
נשתכחו שלשת אלפים הלכות (המורה מו' ד"א), והיה צריך ללמוד זה מזה ולהבין זה מתוך זה. דבר
אחר: יהב הכמתא לחכימין זה דניאל דכתיב ארין וגו', ומנרעא לודעי בינה זה יוסף הצדיק דכתיב
אין נבון וחכם כמור, כצ"ל. פירוש, כי יוסף ידע את החלום רק שהפך ופירשה שיהי, והיה מבין
מדבריו שכן ראה, וגם מן החלום הבין את הפתרון, אבל דניאל לא ידע כלל, לא שידך בו לומר
סבין, אלא שהשם נילה לו החכמה.

'ומקיים מלכין', כתב בספר אנרא דכלא (ובכל הנבי יששכר וד"ל פ' ח"י שרה), שם קמיה הוא שם
קדוש מע"ב שמות, והוא מסוגל למלוכה, כסוד 'הקיים מלכין, ויוסף אמר דנה קמיה אלומתי וגם
לצבתי. ובילוקים ראובני פרי' וישב עה"פ 'קמיה אלומתי' כתב, 'שם הקים היוצא מג' פסוקים דפי'
כשלת יוסע ויבא וימי' כנודע, מסוגל למלוכה. שכן 'המסליך מלכים' המסליך ניכס' הקים, וכן
שאל אמר לדוד 'ידעתי כי מלך המלוך וקמיה ממלכת ישראל בידך'.

'יהב הכמתא לחכימא' רעיון יקר כתב בספר נאר מים חיים (פרשת קה) החכם יודע שאין נבול
לחכמה, ויודע כמה חכמה חסרה לו, ומבקש תמיד מאת הש"ת שיסופק לו עוד חכמה, והקב"ה
מסלא בקשתו. ואילו הסכל, תמיד הוא בעיניו חכם גדול שאין לו צורך בתוספת חכמה, גם לו,
הש"ת שטיה רצונו ולא נותן לו עוד חכמה.

דהנה ידועה השאלה כיצד התחילה החכמה שבכותה וכה שיתנו לו תוספת חכמה, וכמה
ביאורים נאמרו בדבר. ואפשר לפרש, שהחכמה הראשונה הוא יראת שמים, וכמו שנאמר בפסוק